



BACHELOROPPGAVE

Barns opplevelser og erfaringer i naturen sammen med deltakende voksne i barnehagen.

En kvalitativ studie om barns opplevelser og erfaringer sammen med personalet i naturen.

Children`s experiences in nature together with participating adults in the kindergarden.

Berit Nybakk, Elin Tuft og Tone Bratterud

BLUD401

Høgskulen på Vestlandet, Sogndal

Veileder: Hilde Alme

Innleveringsdato: 25.05.23

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

1.0 Sammendrag og forord	4
2.0 Abstract	4
3.0 Innledning	5
3.1 Bakgrunn for valg av tema fra et faglig, samfunns- og praksisrelatert perspektiv.....	5
3.2 Presentasjon av formål og problemstilling	6
3.3 Sentrale begrep.....	7
3.4 Vektlegging og avgrensing	7
4.0 Tidligere forskning	7
5.0 Teoretisk perspektiv	9
5.1 Barns opplevelser og erfaringer i naturen	9
5.2 Personalets deltakelse	11
6.0 Metode	13
6.1 Utvalgte metoder.....	13
6.2 Kvalitativ metode – intervju og observasjon	13
6.3 Forberedelse og gjennomføring av intervju og observasjon	14
6.3.1 Intervju	14
6.3.2 Observasjon.....	15
6.4 Reliabilitet og validitet	15
6.5 Bearbeiding av funn	16
6.6 Etske refleksjoner	17
7.0 Presentasjon av empiriske funn	17
7.1 Barnas opplevelser og erfaringer i naturen	17

7.1.1 Deltakelse	18
7.1.2 Mestring	18
7.1.3 Barns medvirkning	18
7.2 Personalet deltakelse	19
7.2.1 Deltakelse	19
7.2.2 Mestring	19
7.2.3 Barns medvirkning	19
8.0 Drøfting	20
8.1 Barnas opplevelser og erfaringer i naturen	20
8.1.1 Deltakelse	20
8.1.2 Mestring	21
8.1.3 Barns medvirkning	22
8.2 Personalets deltakelse	23
8.2.1 Deltakelse	23
8.2.2 Mestring	24
8.2.3 Barns medvirkning	25
9.0 Avslutning	26
9.1 Implikasjoner og videre forskning	28
10.0 Litteraturliste	29
11.0 Vedlegg 1 - Barnesamtaler	
12.0 Vedlegg 2 – Praksisfortellinger	

1.0 Sammendrag og forord

Denne bacheloroppgaven vil handle om betydningen av gode, deltakende voksne sammen med barna i naturen. Vi har innhentet empiri fra tre forskjellige barnehager og vil vi se på betydningen av voksenrollen i naturen sammen med barna for deres opplevelse og erfaringer.

I arbeidet med denne bachelor oppgaven har vi erfart att voksenrollen er helt sentral og avgjørende for hva barna opplever og erfarer i naturen. Naturen har alltid blitt sett på som en god lek- og læringsarena for barn, og vi ønsket å se på viktigheten av voksnes deltakelse for barna.

Det har vært svært lærerikt jobbe med denne oppgaven, og den har gitt oss enda mer pågangsmot for å kjempe for bruk av naturen i barnehagehverdagen. Vi ønsker å takke Hilde Alme som har vært vår veileder i denne skriveprosessen, for tilgjengelighet, gode tilbakemeldinger og mye lærdom i denne prosessen. Vi vil også takke også alle de tre barnehagene som har latt oss undersøke praksisen deres og innhente empiri til å svare på denne bachelor oppgaven. Tusen takk!

2.0 Abstract

This bachelor assignment is about the importance of good, adults participating together with the children in nature. We gathered empirical evidence from three different kindergartens, to look at the importance of the adult role in nature together with the children for their experience and development.

In the work on this assignment, we have experienced that the adult role is absolutely central and decisive for what the children experience in the nature. Nature has always been regarded as a good play- and learning arena for children, and we wanted to point out the importance of adult's participation to achieve good development for the children.

It has been very instructive to work on this assignment, and it has given us more courage to promote the use of nature in day-to-day kindergarten. We would like to thank Hilde Alme for supervision, availability, good feedback and learning during this process. We would also like to thank the three kindergartens that have allowed us to investigate their practice in order to answer this bachelor thesis. Thank you!

3.0 Innledning

Det å være ute i naturen året rundt er en stor del av norsk kultur og tradisjon, både på fritiden og i barnehagen. Natur er en stor del av norsk barnehagekultur og gir barna et godt utgangspunkt for natur-opplevelser. «Bruken av natur og friluftsliv i norske barnehager er på mange måter unik på verdensbasis» (Lundhaug & Neegaard, 2013, s. 9). Borge, Nordhagen og Lie (2003) trekker fram denne typiske norske ideen om en lykkelig barndom preget av utelek store deler av dagen og uavhengig av vær og årstid (Osnes, Skaug & Kaarby, 2020, s. 203). Vi opplever at det å være ute i naturlige omgivelser er positivt for barna, og at gode naturopplevelser sammen med delaktige voksne kan gi barn et godt utgangspunkt for et godt forhold til naturen både nå og i fremtiden. Vi er personlig svært opptatt av, og glad i, naturen og ser fordeler ved å bruke naturen som leke- og læringsarena. Derfor ønsker vi å undersøke og bevisstgjøre om viktigheten av deltakende voksne, som jobber for å gi barna gode opplevelser og erfaringer i naturen.

Med denne bacheloroppgaven ønsker vi å belyse hvordan barn i våre informantbarnehager opplever og erfarer naturen sammen med personalet i barnehagen, og vi vil synliggjøre hvordan personalet er, og kan være, til stede under barns lek og utforskning med ulike deltakerroller. I forhold til vår problemstilling tenker vi at det er viktig at personalet har et barnesyn som ser barna som subjekter. «Å anerkjenne barn som subjekter innebærer at voksne møter barn som individer med egne tanker, meninger og intensjoner» (Wolf, 2014, s. 109). Flere av naturens muligheter skal også løftes frem. Under utdanningen vår, og i praksisfeltet, har vi observert og erfart forskjellige måter å bruke naturen sammen med barn på og hvor ulike samspill mellom barn-voksne kan være. Dette er noe vi vil dykke dypere inn i fordi at vi ønsker at alle barn skal få muligheten til å utvikle et trygt og godt forhold til naturen og oppleve mestring i å være ute og bruke det vi har av ressurser. Barn skal oppleve mestring, som handler å beherske noe. «Opplevelse av mestring er helt sentralt for at barn skal bli engasjerte og motiverte» (Osnes et al., 2020, s. 21). Rammeplan for barnehagen, forskriften for innholdet i barnehagen, sier at «barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som en arena for lek og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 52).

3.1 Bakgrunn for valg av tema fra et faglig, samfunns- og praksisrelatert perspektiv

Barnehageloven § 1, formål sier at «barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen» (Barnehageloven, 2005). Samfunnsutviklingen viser tydelig mer bruk av skjerm i dag enn tidligere, og mange barn er mindre ute i naturen nå enn

før. Årsaken til mer bruk av skjermtid er sammensatt; medier er mer tilgjengelig, familier har et større tidspress i hverdagen, flere barn deltar på organiserte aktiviteter på fritiden og har lengre barnehagedager. En hektisk hverdag og høye krav i samfunnet kan resultere i økt skjermbruk. Den økte skjermbruken kan føre til at barn er mindre ute i naturen, og går glipp av viktig læring og opplevelser (Norsk institutt for naturforskning, 2022). «Barnehagen har en rolle hva angår problemene i samfunnet med fysisk inaktivitet og utvikle gode livsstilsvaner i tidlig alder» (Lundhaug & Neergaard, 2020, s. 13).

Barn kan ha svært ulike forutsetninger for, kunnskaper om og erfaringer med å være ute i naturen. Derfor er det viktig at personalet vet hva samfunnsmandatet og profesjon innebærer, og tilrettelegger for gode naturopplevelser for barna. «Barnehagen har en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11). «Den profesjonelle barnehagelæreren skal sitte med et sett kunnskaper og ferdigheter som skal bidra til å få til nettopp dette» (Lundhaug & Neergaard, 2020, s. 13).

I utdanningen vår har vi lært og erfart at naturen byr på et mangfold av opplevelser og erfaringer, og er en særdeles viktig arena for utfoldelse, utvikling og samspill. «Barn lærer, opplever, erfarer og uttrykker seg gjennom kropp og bevegelse» (Lundhaug & Neergaard, 2013, s. 81). For barn, som lærer gjennom sanseintrykk og uttrykk, kroppslig utfoldelse og lek, er naturen en god læringsarena.

3.2 Presentasjon av formål og problemstilling

«Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.52), og personalet i barnehagen er forpliktet til å legge til rette for barns mangfoldige naturopplevelser, at barna får eksperimentere med naturfenomener og å samtale og reflektere med barna om det de har erfart og opplevd (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.53).

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hva barna opplever og erfarer i naturen sammen med personalet i barnehagen. Vi ønsker å synliggjøre hvor viktig deltakende voksne i naturen er for barns naturopplevelser og belyse fordelene med naturen som leke- og læringsarena. «Barnet har en iboende trang til å forstå og tolke sine omgivelser. Pedagogen må være kjent med denne trangen og til enhver tid se hvordan hun kan bistå barna i sin søken etter å forstå» (Langholm, Hilmo, Holter, Lea & Synnes, 2017, s. 35).

På bakgrunn av våre interesser og erfaringer har vi valgt følgende problemstilling:

Hva opplever og erfarer barna i naturen sammen med personalet i barnehagen?

3.3 Sentrale begrep

De sentrale begrepene fra problemstillingen som vi nå skal definere, er vår forståelse av dem satt i sammenheng med bacheloroppgaven vår:

Opplevelser er barnas subjektive erfaringer av ytre sansepåvirkninger i naturen, følelser knyttet til skog og mark, og tankeprosesser etter en tur utenfor barnehagens gjerde og uten menneskeskapte områder.

Erfaringer er kunnskaper en tilegner seg gjennom sansing og handling i naturen.

Natur som begrep innebærer skog og mark uten menneskeskapte konstruksjoner. Vi vil fokusere på naturområder utenfor barnehagens gjerde, der veier og opparbeidede arealer slutter.

3.4 Vektlegging og avgrensing

I denne oppgaven har vi valgt å vektlegge barns erfaringer med sansing og opplevelser knyttet til naturen, dette i samspill med personalet i barnehagen. Mestring, barns medvirkning, makt, respekt og solidaritet er begreper vi vil komme inn på, og som vil berøre problemstillingen vår. Vi interesserer oss for å undersøke hva barna opplever og erfarer, og hvordan vi som voksne kan gi barna gode forutsetninger for å bli glade i naturen.

Vi skal ikke undersøke barns motoriske utvikling, helsegevinstene i naturen, fagkunnskap om naturen eller bærekraft. Dette er også viktige temaer å belyse, men vi kan ikke gå dypere inn på alt i denne oppgaven siden det er en liten oppgave.

4.0 Tidligere forskning

I dette kapittelet presenterer vi tidligere forskning på barns opplevelser og erfaringer i naturen, og naturen som arena for lek, læring og utfoldelse sammen med personalet i to av undersøkelsene. Den tredje undersøkelsen handler om barns medvirkning gjennom lek og hverdagsliv i barnehager som organiseres mest ute. Dette vil være med å underbygge våre meninger om hvor viktig naturen er for barn. Vi finner lite forskning som er relevant for oss om barns opplevelser i naturen, men det er svært samfunnsaktuelt i dag og forskes stadig mer på.

Tore Bjerke (1993) sier i sin studie at det er en utbredt oppfatning at naturopplevelser er svært positivt for barns helse og trivsel, men at denne oppfatningen er lite vitenskapelig belyst. Han mener at det er vanskelig å kartlegge naturens innvirkning på barns utvikling uavhengig av sosiale relasjoner, siden de sosiale relasjonene rundt vil påvirke barnas opplevelser i naturen.

Bjerke (1993) sier også i studien at barns atferd i andre fysiske miljøer kan lære oss en del om naturens innvirkning på barna. «Utformingen av det fysiske miljøet vil bety mye for leken, f.eks. vil tetthet, antall leker, typer av leker, osv., være viktige variabler. Lek i natur kan være mer positivt enn lek andre steder p.g.a. mer plass, mindre forstyrrelser i en aktivitet, flere varierte aktivitetsmuligheter, eller større grad av entusiasme og glede blant de voksne som ledsager» (Bjerke, 1993, s. 68). Naturen er naturlig variert, har større plass og vil stimulere sansene bedre enn andre miljøer. Bjerke (1993) sier at naturen vil være et godt miljø for lek, siden leken er indre motivert, og preget av frihet og spontanitet, akkurat som naturen som er naturlig variert og fritt.

I sin doktorgradsavhandling undersøker Ingunn Skalstad (2021) hvordan barnehagelærere kan stimulere og følge opp barns nysgjerrighet over og utforskning av naturfaglige temaer ute i naturen slik at barna utvikler en dypere interesse for og kunnskaper om naturfaglige temaer. Det overordnede målet med denne studien var å bidra med ny kunnskap om hvordan barnehagelærere, samt lærere på barneskolen, kan skape gode naturfaglige læringsmuligheter ute i naturen med utgangspunkt i barna sine egne opplevelser og erfaringer med naturen og naturelementer.

Funnene i denne studien viser at det kan være gunstig med utforskende samtaler i tillegg til å stimulere barna til selv å stille spørsmål knyttet til sine førstehåndserfaringer. Et sentralt funn i undersøkelsen viser at det er barna selv som tar initiativ til de fleste av de utforskende samtalene i naturen (Skalstad, 2021, s. (212)). Viktigheten av at barnehagelæreren er oppmerksom på *når* de skal involvere seg i samtalen eller aktiviteten og *hvordan* de skal kunne utvide og utvikle den utforskende naturfaglige samtalen trekkes også frem.

Studien viser også at det er viktig at barnehagelæreren har erfaringer med å være ute i naturen slik at han/hun vet hva som finnes av muligheter når det gjelder å skape gode og varierte erfaringer og læringssituasjoner for barna (s. 89).

Alme og Reime (2021) har undersøkt hvordan barn og ansatte opplever barns medvirkning gjennom lek og hverdagsliv i barnehager som organiserer de fleste dagene ute. Denne studien viser at naturens åpne, tvetydige og flytende karakter skaper et dynamisk rom for barns medvirkning gjennom lek og hverdagsliv i naturbarnehagene. Personalet fremmer barns naturressursbrukende tiltak og avstår fra å utforme aktiviteter og deltakelse selv. Det konkluderes med at naturbarnehager,

gjennom denne kombinasjonen av natur og relasjonelle praksiser, tilbyr en rekke deltakende situasjoner som inspirerer, inkluderer, involverer og utfordrer barna.

Studien er liten og funnene kan ikke generaliseres, men den gir innsikt i erfaringer med barns deltakelse i seks naturbarnehager i Norge. Studiens funn kan likevel stimulere til refleksjoner rundt pedagogisk praksis og pedagogenes rolle utenfor norsk kontekst. Det anbefales at pedagoger er oppmerksomme på hvordan de kan utnytte det naturlige miljøet i sin hverdag for å skape et miljø for barns lek og deltakelse som også gir rom for barns kreativitet. Videre anbefales det at pedagoger tar en mindre lærerik rolle og lar barnas initiativ og evner blomstre og trives i sitt eget tempo, samtidig som at pedagoger skal være oppmerksomme på barnas behov, også i forhold til potensiell risiko. Med innsikt fra denne studien kan det også være relevant for vanlige barnehager og inspirere lærere til å legge til rette for mindre strukturerte og lærerike miljøer som gir rom for barns initiativ og kreativitet.

Disse undersøkelsene viser at naturen som leke – og læringsarena kan være svært positivt for barn i barnehagehverdagen, og at naturen kan skape et godt miljø for barns lek, deltakelse og kreativitet. Undersøkelsene viser også at personalet vil kunne bidra til å fremme gode opplevelser for barna i naturen og at deltakende voksne skaper nysgjerrige, interesserte og utforskende barn, hvor vi tillater mer av barns medvirkning og gir rom for barns initiativ og kreativitet i naturen.

5.0 Teoretisk perspektiv

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for teoriene vi mener er relevant for å belyse problemstillingen vår og til å drøfte empirien vi har innhentet. Vi vil bruke teorier, samt begreper, om forskjellige voksenroller som kan være med på å belyse personalets tilstedeværelse i barns lek, utforsking og utfoldelse i naturen, videre teori om erfaringer, opplevelser og forutsetninger, samt naturen som det fysiske rommet. Vårt søkelys blir i hovedsak rettet mot barns naturopplevelser og personalets deltakelse som utgangspunkt for samhandling, støtte og mestring.

5.1 Barns opplevelser og erfaringer i naturen

Det sosiokulturelle perspektivet er viktig for å forstå barns utvikling og læring, og hjelpe oss til å drøfte hvorfor deltakende voksne og fellesskapet er så viktig for barn. Sosiokulturelt perspektiv «innebærer at læring forstås som komplekse prosesser der barn lærer som en del av et fellesskap, i kommunikasjon og samhandling med andre mennesker og i sine kulturelle omgivelser» (Wolf, 2016, s. 22). Med et sosiokulturelt perspektiv «innen lekens verden kan vi beskrive barns læringsprosesser

blant annet ved at barna reflekterer over egne tolkninger og utforsker og utprøver egen kunnskap. Barna lærer når de observerer, kommuniserer, samhandler, forhandler, søker og skaper mening sammen» (Wolf, 2016, s. 23).

Begrepet *barnesyn* beskriver hvordan den voksne oppfatter, møter og forholder seg til barnet som aktør i eget liv. Tidligere så de voksne på barn som *tabula rasa*, altså en «ren tavle», objekter som skulle påvirkes og formes av omsorgspersoner. Tidene forandrer seg, og i dagens moderne samfunn anerkjenner de voksne barn som subjekter helt fra de blir født. Barn er nå meningsskapende aktører som utvikler seg gjennom hverdagslivets praksiser, og skal forstås som aktive deltakere i barnehagen som gjensidig påvirker og påvirkes av andre mennesker og sine omgivelser (Wolf, 2014, s. 67). «Vi er subjekter i relasjon med hverandre» (Jansen, 2019, s. 37). Dette begrepet vil være sentralt i drøftingen av personalet i samhandling med barna.

Barns medvirkning handler om «barns rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens virksomhet og å ha innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen. Deres meninger skal bli hørt, og det skal i denne sammenheng tas hensyn til både kroppslige og språklige uttrykk» (Sæther, 2014, s. 37). Det står skrevet i Barnehageloven § 3 Barns rett til medvirkning at barn jevnlig skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet (Barnehageloven, 2005). Barns medvirkning er et begrep som vil være relevant gjennom hele bacheloroppgaven samt en egen kategori under empiri-kapitelet, og derfor viktig å definere her.

Et annet viktig begrep som vi skal definere, og bruke videre i drøftingen av vår empiri, er *førstehåndserfaringer*. Langholm (2017) trekker frem Olsen og Bratland (2014) når de skriver at førstehåndserfaringer kan forklares som direkte, sansemessig erfaring med gjenstandene eller fenomenene (s. 39) og vil være egne opplevelser og erfaringer barna kan lære av (Langholm et al., 2017, s. 54). Vi er svært heldige som har mye natur og en sterk friluftskultur i Norge, hvor en er mye ute i naturen i ulike årstider. Dette kan dermed føre til nye opplevelser, erfaringer og utfordringer med og i naturen gjennom hele året. «Barna bør få muligheten til å få førstehåndserfaringer og sanseopplevelser med planter, dyr, fugler, organismer og miljøer som ikke er menneskeskapte» (Neegaard, 2013, s. 55).

Gibsons begrep *affordances* oversettes til det mulige handlingsrommet miljøet og individet sammen utgjør (Osnes et al, 2020 s. 168). Når barnet er i skogen for eksempel, og finner det ene treet av mange trær å klatre i, ligger invitasjonen til å klatre verken i treet eller hos barnet, men i relasjonen mellom dem. Det forklarer en relasjon mellom barnet og omgivelsene. «Affordance retter oppmerksomheten på hva barnet ser av funksjon i miljøet, hva barnet tiltrekkes av, og hva naturen

har å tilby hvert enkelt barn på bakgrunn av det barnet ser og opplever. Hva et hvert barn ser av muligheter, er helt avhengig av barnets unike erfaringsgrunnlag og fysiske, mentale og følelsesmessige utgangspunkt» (Lundhaug & Neegaard, 2020 s. 23). Dette begrepet vil være relevant å bruke i drøftingen når vi skal fremme naturen som leke- og læringsarena.

Lekens egenverdi – en grunnleggende livs- og læringsform er viktig for å forstå barns væremåte og utvikling. Lekens egenverdi er viktig å forstå for å kunne drøfte barns opplevelser i naturen, og viktigheten av det. «Leken er en av deres måter å være på, å leve på, en del av deres livsform. Men når barn leker, finner det ofte sted samtidige læringsprosesser» (Wolf, 2016, s. 19). Leken er barns livsform, og de lærer og utvikler seg mens de leker. «Ved å nærme oss barns perspektiver og opplevelsesaspekter kan vi oppdage lekens egne verdier» (Wolf, 2016, s. 19). Barn leker for å leke, de har ingen hensikt å lære noe. Læring er bare en positiv konsekvens av leken.

5.2 Personalets deltakelse

Den første teorien vi vil presentere som er svært relevant for å drøfte personalets deltakelse er Mihaly Csikszentmihalyi sin teori om *flytsonemodellen*. Denne modellen er svært relevant for vår drøfting fordi den tydelig viser hvorfor barn bør oppleve en god balanse mellom utfordringer og egne ferdigheter for å føle på mestring, og viktigheten av de voksnes tilstedeværelse for at det skal være mulig. (Osnes et al., 2020, s.150). Hvis den gitte aktiviteten byr på for store utfordringer kan det oppleves som skremmende og barnet kan bli engstelig. Blir det derimot for lett kan det fort bli kjedelig og føles meningsløst. «Når barn blir engstelige, eller de kjeder seg, vil de neppe oppleve flyt» (Osnes et al., 2020, s. 150).

Det neste begrepet vi vil benytte i vår drøfting er Jerome Bruners *Støttende stillas*, som omhandler Lev Vygotskij's teori om "den nærmeste utviklingssona". Bruner (1972) forklarer Vygotskij's teori ved å si at «andre fungerer som eit støttande stillas og hjelper barnet med å klare seg sjølv» (Skram, 2016, s. 88.). Et støttende stillas kan forklares som et støttesystem rundt barnet der en som er mer kompetent på et gitt område støtter og hjelper barnet i visse situasjoner eller aktiviteter til han eller hun mestrer det på egen hånd. Dette stillaset tas gradvis ned til barnet har nådd det potensielle utviklingssteget. Teorien om utviklingssona forklarer Vygotskij som avstanden mellom det aktuelle utviklingssteget, altså der barnet er nå, og det potensielle utviklingssteget, dit barnet skal. Begrepet støttende stillas og teorien om den nærmeste utviklingssona kan si noe om hva deltakende voksne er for barna i naturen.

Vi kommer også til å ta utgangspunkt i Faith Gabrielle Guss sin modell om *voksnes deltagerroller* i leken (Wolf, 2014, s. 117). Denne teorien vil være viktig i drøftingen vår fordi at den kan vise hvor avgjørende det er for barna at personalet er tilstedeværende på en eller annen måte, samt at vi kan bruke denne teorien om lek, utforskning og utfoldelse. De tre ulike deltagerrollene viser hvordan personalet bør delta aktivt i og rundt leken for å støtte barna. *Tilskuerrollen* innebærer å være til stede, iaktta og observere leken slik at den voksne kan støtte barnas samspill eller lekens utvikling dersom det blir behov for det. *Produsentrollen* handler om at den voksne bidrar til å tilrettelegge og fremme lekens videre produksjon ved å skaffe nødvendige utstyr blant annet. I rollen som *aktør* deltar den voksne i leken med egen rollefigur, og det kan være en ekstra god støtte for barn som synes det er vanskelig å komme inn i leken og forstå lekerammene. «Voksne må være aktive tilskuere å se behovet for sine ulike bidrag som kan fremme barnas samspill og lekens videre bevegelser» (Wolf, 2014, s. 116).

Sekundær intersubjektivitet handler i denne sammenhengen om samspill mellom voksne og barn, og innebærer en felles oppmerksomhet om noe *tredje*. Den voksne ser *med* barnet, og skaper et mulighetsrom for deltakelse og hverandres bidrag om det felles fokuset utenfor dem selv. (Wolf, 2014, s. 37). Vi vil bruke dette begrepet i løpet av drøftingen til å forklare viktige funn om samspillene mellom barn og deltakende voksne under utforskning i naturen, og barns følelse av å være et verdifullt medlem av fellesskapet som resultat. Wolf (2014) trekker frem Østrem (2012) når hun skriver at det å møtes i noe tredje er en forutsetning for en likeverdig relasjon mellom subjekter (s. 38).

Personalet i barnehagen har *definisjonsmakt*. Definisjonsmakt handler i denne sammenhengen om at personalet i barnehagen har makt til å få gjennomslag for sin versjon av virkeligheten (Stai, 2020). «Forholdet mellom barn og voksne er asymmetrisk, siden den voksne innehar en annen erfaringsbakgrunn enn barnet og står i en maktposisjon overfor barnet. For å kunne møte barnet med en anerkjennende holdning er det avgjørende at den voksne reflekterer over sin posisjon og på hvilke måter han/hun lar makten komme til uttrykk» (Wolf, 2014, s. 110). Vi synes at begrepet er relevant for denne oppgaven fordi at de voksne har makt til å gi barna både gode og dårlige opplevelser og erfaringer i naturen. «Fordi barna er fullstendig overlatt i våre hender, må den makten som utøves, være gjenstand for etiske vurderinger» (Tholin, 2018, s. 93).

6.0 Metode

I dette kapittelet skal vi gjøre rede for hvilken forskningsmetode vi har brukt for å besvare problemstillingen vår. Med utgangspunkt i intervju med barn og observasjon av personalgrupper ønsker vi å undersøke barnas opplevelser og erfaringer fra naturen og betydningen av voksenrollen.

6.1 Utvalgte metoder

Metode i forskningssammenheng er fremgangsmåter for å gi svar på ulike forskningsspørsmål. «Målet er å få fram informasjon om det man undersøker, og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres. Det dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data, og dette er en sentral del av empirisk forskning» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Det handler om å bruke en metode som på best mulig måte gir svar på aktuelle problemstillinger. Metode deles i to hovedtyper; Kvantitativ og kvalitativ metode. «Kvantitative metoder er forskningsmetoder som befatter seg med tall og det som er målbart» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30), mens i kvalitativ metode «er man orientert mot subjektive opplevelser som forteller om opplevd erfaring, og man forsøker det å forstå mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle.» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28).

Vi velger å bruke kvalitativ metode i denne oppgaven, og ønsker å intervju barn og å observere personalet. Vi velger å intervju tre barn i alderen 4 – 5 år, to ganger, og å observere personalet med barna i naturen.

6.2 Kvalitativ metode – intervju og observasjon

I vår oppgave har vi valgt å bruke kvalitativ metode for å få tak i meninger og opplevelser knyttet til problemstillingen. «Kvalitative forskningsmetoder kan brukes til systematisering av og gi innsikt i menneskelige uttrykk, enten språklige ytringer eller handling» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28).

Med kvalitative forskningsintervju har vi som mål å få frem betydningen av barnas erfaringer og opplevelser i naturen sammen med personalet. «Formålet er å få informantene til å snakke om temaer som kan bidra til å gi svar på bacheloroppgavens mål og problemstilling» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 33). Barna blir subjektet og delaktige i intervjuet, siden «intervjuformen er spesielt egnet når man ønsker å undersøke hvordan mennesker forstår sin egen verden» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 32). Det var viktig å få frem deler av barnas perspektiver og synspunkter på deres opplevelser og erfaringer i naturen.

Med kvalitativ orientert observasjon gir det oss innsyn og innsikt i det vi undersøker. «Observasjon gir oss mulighet til å se med egne øyne hvordan mennesker handler og samhandler, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø» (Dalland, 2017, s. 97). Vi vil benytte praksisfortellinger med fokus på voksenrollen sammen med barna i naturen. Praksisfortellingen «skal formidle et poeng som er illustrerende for hendelsen og som man i ettertid kan reflektere over» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 37). Praksisfortellingene vil gi oss en mer subjektiv tolkning, siden vi ser en situasjon igjennom egne øyne, med egne tanker og erfaringer, samt tolkninger av hva som skjer. Metoden observasjon og materialet vi innhenter vil gi oss innsikt i hvordan personalet deltar sammen med barna i naturen.

6.3 Forberedelse og gjennomføring av intervju og observasjon

Innhenting av empiri blir gjennomført i tre forskjellige barnehager. Intervjuene blir gjennomført i sammenheng med turdager. Observasjonene blir gjort ute i naturen og i skogsområder, hvor det skal være frie områder uten tilrettelagte apparater.

6.3.1 Intervju

Intervjuene vil foregå med tre barn, med forhåndsbestemte spørsmål om barnas subjektive opplevelser i naturen og om de voksnes deltakelse. Siden barn skal intervjues må foreldrene informeres og signere et skriftlig samtykkeskjema i forkant av intervjuet. «Informanten skal få kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet» (Bergsland & Jæger, s. 2022, s. 47).

De forhåndsbestemte spørsmålene til samtalen er åpne med spørreordene hva og hvordan, og det vil være en rød tråd gjennom intervjuet. Intervjueren vil notere svarene underveis, og samtidig lede intervjuet. Lydopptak blir ikke benyttet, siden intervjuet skal foregå med få barn vil intervjuer holde en struktur på samtalen og kunne notere svarene underveis. «Intervjueren må etablere en atmosfære hvor den intervjuede føler seg trygg nok til å snakke fritt om sine egne opplevelser og følelser. Relasjonen mellom intervjueren og den som blir intervjuet, er preget av at begge har innflytelse over hvorledes intervjuet forløper» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Intervjuet vil kalles en samtale og handle om noe felles. Oppfølgingsspørsmålene og samtalen vil være preget av felles innflytelse og åpenhet. Dette vil gi oss materiale for å analysere barnas opplevelser sammen med de voksne ute i naturen.

6.3.2 Observasjon

Vi valgte å observere personalet i frilek med barna i naturen. Vi ønsker å innhente to praksisfortellinger hver, en før og en etter barnesamtale. Vi avtalte felles mål for observasjonene i forkant. Observasjonene av personalet og samtalene med barna vil supplere hverandre. «Når vi observerer, får vi gjerne behov for å samtale om det vi har observert, og denne samtalen kan igjen føre til behov for ny informasjon gjennom ytterligere observasjon» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 36). Observasjonen vil være åpen, men «det er i hovedsak problemstilling og undersøkelsens fokus som bestemmer hvilken tilnærming som er mest hensiktsmessig, og hvilke handlinger og situasjoner som skal observeres» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 37). Det er viktig at hva som skal observeres planlegges nøye på forhånd. På forhånd har vi bestemt fem punkter om hva vi skal observere; om personalet følger barnas impulser, om personalet tar initiativ til samspill, lek og læring, om personalet får med barna på å utforske, om personalet avviser når barn tar kontakt og hva personalet gjør dersom de ikke deltar aktivt. «En observasjonssituasjon bør inneholde de handlingene eller fenomenene du ønsker å vite noe om. Den bør være tydelig på den måte at det er lett å følge handlingene.» (Dalland, 2017, s. 105).

Observasjonene, sammen med intervjuene, vil hjelpe oss til å forstå, beskrive og drøfte praksisen i informantbarnehagene.

6.4 Reliabilitet og validitet

Denne oppgaven vil vi bygge på et empirisk grunnlag av intervjuer, observasjoner, litteratur og forskning for å svare på hva barna opplever og erfarer i naturen sammen med personalet i barnehagen. Men det er viktig å være kritisk til metode og innsamlet materiell. De tre barnehagene vi skal innhente materiale fra vil gi oss ulik empiri. «En viktig målsetting med kvalitative tilnærming er å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får stor betydning» (Jæger & Bergsland, 2022, s. 29). Metodene gir oss materiale for å forstå, beskrive og drøfte praksisen i de forskjellige barnehagene.

Reliabilitet er knyttet til spørsmålet om pålitelighet, og «man kan øke reliabiliteten ved å gi en åpen og detaljert framstilling av forskningsprosessen, slik at andre kan vurdere alt fra metodevalg til de empiriske funnene» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Innhenting av data fra tre forskjellige barnehager vil øke påliteligheten siden materialet vil vise tre forskjellige praksiser og tolkes av tre forskjellige individer sammen. «Å være sin førforståelse bevisst blir derfor et viktig utgangspunkt for å kunne gjennomføre en undersøkelse på en så saklig måte som mulig» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30)

Validitet handler om studien er troverdig og overførbart. «Troverdighet handler blant annet om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Vil fremgangsmåter og funn representere det som virkelig skjer i barnehagen? «Målet for en kvalitativ studie er ikke å generalisere de resultatene man finner, men å gi rike beskrivelser av det man har studert» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Studien kan løfte frem praksisen og vurdere den.

Vi innhenter datamateriale fra tre forskjellige barnehager, med flere barnesamtaler og flere praksisfortellinger. Men en svakhet kan være at man baserer seg på få personer, og man kan stille spørsmål om hvorvidt resultatet er gjeldende overalt. Kvalitativ forskningsmetode har noen svakheter, for eksempel misforståelser og at kommunikasjon kan feiltolkes. Dette kan spesielt gjelde samtalen med barna, siden barna har et mer avgrenset begrepsapparat. Vår personlige tolkning kan også påvirke resultatet.

6.5 Bearbeiding av funn

Etter gjennomføring må datamaterialet fra barnesamtalene og observasjonene klargjøres og struktureres. «Strukturering og klargjøring gjøres ved å fjerne overflødig materiale som ikke har noen betydning for forståelsen og/eller formålet med problemstillingen» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). Det er viktig å fokusere på problemstillingen igjennom alle ledd, og det er viktig å være selvkritisk i tolkningen. Bergsland og Jæger mener det er viktig å skape et skille mellom informantens utsagn og tolkninger, og egne tolkninger av disse (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). Det vil øke validiteten ved å vise hvordan man tolker utsagnene direkte.

Vi har sammenfattet barnesamtalene og praksisfortellingene fra alle de tre informantbarnehagene til korte sammendrag med hovedessensen. Med barnesamtalene og observasjonene så vi flere fellestrekk som gjorde at vi lagde tre kategorier som vi mener er representativt for empirien vår. Med disse kategoriene ønsker vi å belyse vår problemstilling, og kategoriene vi har valgt er; *deltakelse*, *mestring* og *barns medvirkning*. Begrepet *deltakelse* innebærer for oss at en tar del i noe, og er med i fellesskapet. *Mestring* ser vi på som å beherske noe og ha tro på egne evner. Vår forståelse av *barns medvirkning* er at barna får påvirke egen hverdag som likeverdige subjekt.

Kategorisering av tema skapte god oversikt når vi videre skulle vurdere og se sammenhengen i de empiriske funnene. Kategoriene ble også utgangspunkt for videre analyse og drøfting av materialet.

Barnehagene vi innhentet empiri fra er anonymisert, men vi har valgt å kalle dem for Blåbærlyngen, Eventyrskogen og Maurtua barnehage for å skille dem i presentasjonen av empirien vår.

6.6 Ethiske refleksjoner

I kvalitativ metodeforskning går man ofte mer i dybden og vektlegger betydning, og man må være sensitiv i relasjonene med informantene. Det vil være uetisk å fremstille barns naturopplevelser i form av tall og statistikk, og det er viktig å skape et tillitsforhold. Vi valgte å informere foreldrene om prosjektet i forkant med et informasjons – og samtykkeskjema som gir informanten kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Det var helt frivillig å delta, uten press, og informantene kunne når som helst trekke seg fra prosjektet uten å oppgi årsak.

Barnesamtalene og observasjonene blir anonymisert, for å sikre deltakernes konfidensialitet. «Konfidensialitet medfører at man ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre deltakernes identitet» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Barnesamtalene og praksisfortellingene kan og gi oss etiske utfordringer med fortolkninger. «Å møte et fenomen uten å være påvirket av egne forutsetninger og fordommer vil være umulig, da en kan sies å ha tanker om alle fenomener en møter, enten man er det bevisst eller ikke» (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30). Derfor er det viktig være selvkritisk og ha et bestemt perspektiv i forkant av innhenting av materiell.

7.0 Presentasjon av empiriske funn

I dette kapittelet skal vi presentere empirien vår fra barnesamtalene og praksisfortellingene. Kapittelet vil deles inn i flere avsnitt ut ifra valgte tema for å belyse problemstillingen vår. Vi ønsker å kategorisere empirien vår inn i *deltakelse*, *mestring* og *barns medvirkning*. Disse kategoriene skal vi se på fra to perspektiver, både barnas og personalets. Sammendragene av de empiriske funnene blir lagt ved som vedlegg.

7.1 Barnas opplevelser og erfaringer i naturen

Empirien vår som omhandler barnas perspektiv og tanker er hentet inn fra barnesamtaler. Vi har spurt om deres egne opplevelser og erfaringer i naturen, samt de voksnes deltakelse med barna. Som nevnt i kapitelet om metode ønsket vi å se på barnas subjektive opplevelser og erfaringer sammen med personalet i naturen. Sammendraget fra barnesamtalene ligger som vedlegg 1.

7.1.1 Deltakelse

Empirien fra alle barnehagene viser at barna er aktive og deltakende, at det er lystbetont å være i skogen og at de deltar i mye variert lek og læring i naturen. De nevner at de har mange gode følelser i naturen, og de viser lyst til å være ute i naturen. Personalet i Blåbærlyngen og Eventyrskogen barnehage var deltakende i utforskning og utfoldelse i skogen, men barna ytret ønsker om at de voksne deltok mer i lek. Et eksempel på deltakende voksne fra Maurtua barnehage, hvor det kommer fram at personalet; «hjelper oss med å lage mat på bålet», «hjelper oss med klatring i vanskelige trær», «hjelper oss mye» og «bruker hendene sine til å hjelpe oss og holde oss i hånda». Videre nevner noen at voksne er deltakende i gjemsel og monster lek og juletrejakt hvor «voksne sager juletre med oss, og de voksne og vi byttet på å sage – men vi kan ikke sage ned alle trærne». Og sist blir det nevnt at det er «morsomt å gå på tur med voksen så vi ikke går oss vill».

7.1.2 Mestring

Ifølge empirien vår fra barnesamtalene i alle barnehagene kan det se ut som at barna får muligheter til å utfordre og utfolde seg fysisk, og oppleve mestring i naturen. Barna forteller at de har mange gode følelser knyttet til naturen, og de nevner begrep som glede, spennende, moro, stolt og frihet. Samtalene viser også at barna har forståelse av sosial kompetanse ved at de samarbeider og leker sammen med andre. Et eksempel fra en barnesamtale i Blåbærlyngen barnehage snakker det ene barnet mye om klatring i trær ute i skogen. På spørsmål om hva de liker å gjøre i naturen, hva som er spennende med naturen og hva de føler i naturen nevner flere av barna ofte å klatre høyt. En jente sier også «og jeg er veldig flink til å klatre».

7.1.3 Barns medvirkning

Barnesamtalene i alle barnehagene viser at barna får gode muligheter til å utfolde seg, utfordre seg og teste grenser på egne premisser, for eksempel ved å klatre i tær, rotvelter og på høye steiner. Samtalene viser også at de får utforske ulike naturelementer i eget tempo. Et eksempel på barns medvirkning var da barna i Eventyrskogen barnehage ble spurt om hva de synes er spennende med naturen og hva de liker å gjøre ute i skogen. Da svarte flere at de synes det er spennende med ville dyr i skogen. De leter stadig etter sportegn, og sier de liker når de voksne er med og finner ut hvilket dyr sportegnene er fra. De sier at de synes det er spennende at vi finner bilder på internett og at vi sammen leser om dyret.

7.2 Personalet deltakelse

Empirien vår om betydningen av personalets deltakelse bygger på praksisfortellinger av personalet ute i naturen med barna og hva de gjør. Som nevnt i metode har vi brukt observasjoner og praksisfortellinger for å se på personalets voksenrolle sammen med barna i naturen.

Praksisfortellingene ligger som vedlegg 2.

7.2.1 Deltakelse

I våre praksisfortellinger ser vi at de voksne deltar i naturen sammen med barna. Et eksempel på deltakelse fra en praksisfortelling i Blåbærlyngen barnehage er når en jente står igjen alene når alle barna springer ut i skogen i frilek. En voksen ser jenta, og foreslår å gå opp til et stort rotvelt oppi skogen sammen. De går sammen opp til rotvelten og begynner en lek med å klatre under og oppå rotvelten. Det kommer etter hvert flere barn til rotvelten og blir med på leken, og leken utvikler seg videre.

7.2.2 Mestring

Empirien fra praksisfortellingene våre viser at de voksne er til stede, støtter og tilrettelegger for at barna skal oppleve mestring innenfor flytsonen, altså være i flow. Utfra barnas reaksjoner kan det se ut som at de voksne mestrer, og er bevisste på, sine voksenroller. Et eksempel på personalets deltakelse i naturen sammen med barna kan vi finne i en praksisfortelling fra Eventyrskogen barnehage. Da flere av barna i barnegruppen klatret opp på ei selvbygd hytte for å hoppe ned igjen, så et av barna litt redd ut og ropte etter hjelp når hun skulle hoppe ned. En voksen, som deltok som tilskuer og produsent i en annen lek, så barnet og kom raskt til for å hjelpe henne med å hoppe ned. Hun løp tilbake til klatre-køen igjen, og hoppet ned på egenhånd.

7.2.3 Barns medvirkning

I vår empirien ser vi voksne som ser og lytter til barnas uttrykk og barna får muligheter til å påvirke hverdagen sin ute i naturen. Et eksempel på barns medvirkning var når noen barn i Maurtua barnehage spurte en voksen om hjelp til å få fart på huska. Voksen sier «ja», og begynner å dytte huska. Et av barna sier «se! Så mye rot av kongler og grener på bakken». Voksen sier «ja, se der. Hva har skjedd?» Barnet sier at det er nok et dyr. Voksen er enig, men sier at det er nok ikke ekorn, for konglene var så ødelagte. Voksen forteller at det er skjæra eller hakkespetten som har vært på ferde.

«Fugler setter konglene fast i små sprekker og bruker nebbet til å hakke med for å få ut frøene». Barna begynner å le og syntes at fuglen har spist masse og rota fælt. Det ble deretter en lek med konglene og kvistene.

8.0 Drøfting

I dette kapittelet skal vi drøfte empirien vår med utgangspunkt i valgt teori og tidligere forskning for å kunne svare på problemstillingen vår. Først vil vi drøfte barnas opplevelser og erfaringer i naturen fra barnesamtalene våre, og deretter praksisfortellingene om personalets deltakelse før vi setter det i sammenheng.

8.1 Barnas opplevelser og erfaringer i naturen

Her vil vi bruke empirien vår fra barnesamtalene sammen med valgt teori og tidligere forskning for å drøfte hva barna opplever og erfarer i naturen.

8.1.1 Deltakelse

Gjennom våre empirifunn fra barnesamtalene, forteller barna om opplevelser og erfaringer fra naturen, og vi tolker svarene som at de har hatt gode naturopplevelser sammen med personalet. Empirien viser barn som får utforske naturen fritt med stort handlingsrom, og voksne som er til stede og støtter barna i deres utforskning av naturen.

Det kommer frem at personalet er delaktige i store deler av barnas naturopplevelser. I eksempelet vårt fra Maurtua barnehage forteller barna om voksne som; «hjelper oss med å lage mat på bålet», «hjelper oss med klatring i vanskelige trær», «sager juletre med oss, og de voksne og vi byttet på å sage – men vi kan ikke sage ned alle trærne» og «bruker hendene sine til å hjelpe oss og holde oss i hånda». Eksemplene viser voksne som deltar som *aktører* og *produsenter* ved at de støtter og tilrettelegger for barnas deltakelse, og at barna opplever voksne som er tilstedeværende og støttende i deres utforskning. De voksne velger bevisst eller ubevisst ulike deltakerroller i barnas lek, utforskning og utfoldelse, men som Wolf sier er det all grunn til å være varsom når man entrer lekens arena. I vår iver kan vi stå i fare for å glemme bort hvilken frihetsarena leken kan være for barn (Wolf, 2014, s.121). Som beskrevet i teorien tidligere er både *tilskuerrollen*, *produsentrollen* og *aktør* viktige roller, men de «voksne må være aktive tilskuere å se behovet for sine ulike bidrag som kan fremme

barnas samspill og lekens videre bevegelser» (Wolf, 2014, s. 116).

Det *sosiokulturelle perspektivet* er også sentralt for å drøfte hvor viktig deltakende voksne og fellesskapet er for barns utvikling og læring. Det sosiokulturelle perspektivet «innebærer at læring forstås som komplekse prosesser der barn lærer som en del av et fellesskap, i kommunikasjon og samhandling med andre mennesker og i sine kulturelle omgivelser» (Wolf, 2016, s. 22). Eksemplene og svarene fra barnesamtalen viser oss at barna lærer sammen med andre i naturen. Som et barn forteller; «voksne sager juletre med oss, og de voksne og vi bytter på å sage – men vi kan ikke sage ned alle trærne» (Jente, 5år). Forskningen fra Skalstad (2021) viser også at barnehager kan bruke naturen som en læringsarena. «Dette viser at barnehager og kan ta i bruk naturen også som ein læringsarena samstundes med at fokuset på barnet sine interesser og utforskning vert tatt vare på» (Skalstad, 2021, s. 86).

Dette viser at barna får delta og utforske naturen, og lærer i felleskap og samhandling med andre. Det viser også at barna syns at de voksne deltar, og støtter dem i deres utforskning i og av naturen.

8.1.2 Mestring

Ut fra våre empirifunn fra barnesamtalene kan det se ut som at barna opplever mestring i naturen. Barna forteller om mange gode følelser til naturen som kan tyde på at de har gode opplevelser. Ei jente fra Blåbærlyngen barnehage nevner i barnesamtalen at hun er veldig flink til å klatre, dette kan vise oss at hun har stolte følelser og opplevd mestring med klatring i naturen. For å oppleve mestring er det viktig at barnet er i *flytsonen*. Flytsonemodellen er svært relevant for å vise at barn bør oppleve en balanse mellom utfordring og egne ferdigheter (Osnes et al., 2020, s.150). «I situasjoner med et optimalt forhold mellom utfordring og ferdighetsnivå vil det å leke oppleves som en positiv tilstand med stor lystfølelse og tilfredsstillelse» (Osnes et al., 2020, s. 150). Den voksnes deltakelse som tilskuer er helt sentral når barna klatrer for å kunne støtte dem når det er nødvendig og holde utfordringene innenfor flytsonen.

Empirien viser at barna får muligheter til å utfordre og utfolde seg fysisk, og at de opplever å få bruke sansene sine i naturen når de mestrer klatring. De opplever *førstehåndserfaringer*, hvor de får sansemessige erfaringer med gjenstander og fenomen (Langholm et al., 2017, s. 39). Et annet eksempel fra empirien vår (se vedlegg 1) sier barna at det er spennende med dyr og sportegn, da får barna brukt sansene sine til å se og lytte. Naturen gir jo også mange førstehåndserfaringer med ulike naturelementer, årstider og det som finnes i naturen som de kan utforske ved å bruke kroppen sin. «Fysiske miljøer preget av mangfold og variasjon vil gjøre det lettere for alle barn å finne en

utfordring som passer for dem» (Osnes et al., 2020, s. 151). Gode og positive opplevelser i naturen kan settes i sammenheng med at de opplever mestring når barnehagen er i naturen. Undersøkelsen til Alme og Reime (2021) viser også til en studie fra norske barnehager som sier at utemiljøet er en spesielt god kontekst for fremveksten av uformelle, umiddelbare og ikke-planlagte lærings situasjoner (Alme & Reime, 2021, s. 115).

Dette viser at barna opplever mestring i naturen, og opplever utfordringer som de kan lykkes med, med god støtte fra personalet i deres utforskning. De opplever også å få bruke kroppen sin og sansene sine til å utforske naturen.

8.1.3 Barns medvirkning

Empirien vår viser at barna får muligheter til å utfolde og utfordre seg på egne premisser og interesser. Eksempelet fra empirien vår viser at de får utforske naturelementene og liker se på sportegn sammen med de voksne og utforske dette sammen. Dette tyder på at barna og de voksne samles om noe felles tredje, og barna opplever *sekunder intersubjektivitet* sammen med den voksne, hvor «den voksne ser *med* barnet, og skaper et mulighetsrom for deltakelse og hverandres bidrag om det felles fokuset utenfor dem selv» (Wolf, 2014, s. 37). Barnet får være med å påvirke og medvirke i sin utforskning. Barna har rett til å medvirke og å ha innflytelse på sitt liv i barnehagen. *Barns medvirkning* handler om at deres meninger skal bli hørt, og at det skal tas hensyn til både kroppslige og språklige uttrykk (Sæther, 2014, s. 37).

Det at barna får utfolde seg ut fra sine egne interesser er viktig for *lekens egenverdi*. Leken er viktig for barnas læring. «Leken er en av deres måter å være på, å leve på, en del av deres livsform. Men når barn leker, finner det ofte sted samtidige læringsprosesser» (Wolf, 2016, s. 19). I naturen er også barna aktive med å konstruere og utvikle omgivelser fysisk og imaginært (Alme og Reime, 2021). «Dersom den voksne kommer inn med stor pedagogisk iver og makt i leken, kan det være en fare for at leken mister sin egenverdi som en livsform, kommunikasjon og væremåte for barna» (Wolf, 2014, s. 121). Det er viktig at de voksne er bevisste på *når* og *hvordan* de involverer seg i barns lek og utforskning. Ved at barn får utforske, utfolde seg og leke tar de voksne barns interesser, medvirkning og lekens egenverdi på alvor, noe som vil føre til læring.

Studien til Bjerke (1993) sier at naturen er naturlig variert, har større plass og vil stimulere sansene bedre enn andre miljøer. Bjerke (1993) sier også at naturen vil være et godt miljø for lek, siden leken er indre motivert, og preget av frihet og spontanitet, akkurat som naturen som er naturlig variert og fritt.

Dette viser at barnas uttrykk blir hørt og deres impulser blir fulgt. Vi ser at de voksne møter barna om noe felles, og det kan se ut som at barna og de voksne har en likeverdig relasjon. Barna får medvirke i sin hverdag i naturen, som er et godt miljø for barnas lek. Det kan tyde på at barna får bruke naturen fritt, og at det oppstår mange uformelle leke – og læringssituasjoner.

8.2 Personalets deltakelse

Her vil vi bruke empirien vår fra praksisfortellingene for å drøfte personalets deltakelse i naturen sammen med barna.

8.2.1 Deltakelse

Våre empirifunn etter observasjon av personalet og praksisfortellingene våre viser at de voksne er til stede, både fysisk og mentalt. «Fysisk tilstedeværelse kommer til syne ved vår kroppslige tilstedeværelse i barnehagerommet» og «å være mentalt til stede overfor barns lek innebærer å ha en observant holdning og aktiv iakttagelse til det som skjer i de lekende samspillene» (Wolf, 2014, s. 126). I eksemplet fra Blåbærlyngen barnehage sto et barn igjen alene mens de andre barna løp av gårde innover skogen. Den voksne observerte dette, og vi kunne se at hun så barnet som ble stående utenfor fellesskapet. Hun tok med seg barnet til en rotvelt og startet en ny lek som innebar å klatre over og krype under. Det kan se ut som at barnet var trygt sammen med den voksne, og «trygghet og det å føle seg hjemme på uteområdet i skogen er grunnleggende for å trives og utvikle en følelse av tilhørighet og nærhet til naturen» (Langholm et al., 2017, s. 62). Etter hvert eskalerte dette til å bli en felles lek i barnegruppa, og barnet ble inkludert i fellesskapet. Naturen tilbyr mange medvirkende situasjoner som inspirerer inkluderer, involverer og utfordrer barna (Alme og Reime, 2021). Her brukte den voksne sin deltakende *aktørrolle* på en god måte, og det støttet barnet direkte i å bli inkludert i fellesskapet. «Det kan være særlig aktuelt dersom et barn strever med å komme inn i leken, strever med å forstå lekesignalene eller rammene for leken» (Wolf, 2014, s. 116). Empirifunnene viser at de voksne er til stede med ulike *voksenroller*, og hjelper, støtter og veileder barna i deres utforskning og utfoldelse.

Eksempelet viser også at naturmiljøet gir mange muligheter og empirien vår tyder på at barna fikk gode muligheter til å utfolde seg i naturen slik de ønsket. Mulighetene og funksjonene i miljøet kaller Gibson *affordances*, og er viktig for å drøfte hva barna opplever i naturen. *Affordances* handler om mulighetene som barnet ser i naturen, dersom de voksne tillater barnet å utnytte mulighetene i det

fysiske miljøet. «I et lite barnevennlig miljø vil handlingsrommet barnet har, være lite, og dette kan ha en negativ spiraleffekt» (Osnes et al., 2020, s. 172). Bjerke (1993) sier i forskningen sin at det er et utbredt syn at naturen gir bedre og mer variert stimulering for sansene enn hva andre miljøer gjør, og at naturen innbyr til aktiviteter som høyner kompetansen og selvtilliten mer enn andre miljøer (s. 68).

Hvordan hadde denne naturopplevelsen blitt for barnet dersom den voksne ikke hadde sett situasjonen? Mye tyder på at barnet kunne ha opplevd utrygghet i naturen dersom den voksne ikke hadde sett barnet som sto igjen alene. Teorien om forskjellige *deltakerroller* viser viktigheten av at personalet er til stede og observante, og velger hensiktsmessige roller for å møte ulike situasjoner best mulig måte. Eksemplet vårt viser at personalet er til stede i forskjellige deltakerroller, og viktigheten av at personalet er bevisst sin rolle. Dette viser at personalet har gode holdninger og verdier som gjenspeiler seg i deres handlinger. Det viser også at miljøet byr på mange muligheter så lenge de voksne gir barna stort handlingsrom.

8.2.2 Mestring

Empirifunnene våre viser at personalet i barnehagene våre fungerer som *støttende stillas*, og som ser barnas behov for støtte og oppmuntring i ulike situasjoner. Fra eksemplet i Eventyrskogen barnehage så vi at den voksne både fungerte som tilskuer og produsent i en annen lek samtidig som hun så barnet som følte seg utrygg og utenfor *flytsonen* i klatre- og hoppesituasjonen. Det kunne se ut som at barnet opplevde en ubalanse mellom utfordringen og egne ferdigheter. «For å oppnå flyt i en situasjon må utfordringen i aktiviteten være tilpasset barnets motoriske ferdighetsnivå» (Osnes et al., 2020, s. 150). Den voksne anerkjente barnets følelser og kom bort for å støtte barnet i å mestre leken. Den ansatte var bevisst sin deltakende voksenrolle, og hjalp barnet i å holde seg innenfor flytsonen i tillegg til å komme et steg nærmere det potensielle utviklingssteget. Den voksne fungerte som et *støttende stillas* rundt barnet, og sikret at barnet mestret klatre- og hoppesituasjonen. Den voksne bidro hensiktsmessig og empatisk til at barna skulle ha gode opplevelser og erfare å mestre i naturen ved å fungere som støttende stillas under deres utfoldelse og utforskning. Skalstad (2021) nevner også viktigheten av at barnehagelæreren er oppmerksom på *når* de skal involvere seg i aktiviteten, og *hvordan*.

Hadde hendelsesforløpet utartet annerledes dersom den voksne ikke hadde sett barnet som trengte støtte i klatre- og hoppeeksempelet? På bakgrunn av teori kunne barnet i eksempelet vårt blitt engstelig i klatre- og hoppe situasjonen og ikke opplevd mestring. Dersom den voksne ikke hadde

sett situasjonen og kommet for å støtte hadde kanskje ikke barnet opplevd å være innenfor *flytsonen* og dermed ikke kommet seg et steg nærmere det *potensielle utviklingssteget*. Eksempelet viser at personalet er til stede, støtter barna og hjelper dem til å holde seg innenfor flytsonen i deres utfoldelse. Det viser et personale som er til stede rundt barna og fungerer som et *støttende stillas* når barnet opplever utfordringer.

8.2.3 Barns medvirkning

Empirifunna våre fra praksisfortellingene viser voksne som ser og lytter til barnas uttrykk, og barn som har mulighet til å påvirke sin barnehagehverdag ute i naturen. I eksempelet fra Maurtua barnehage hvor barna plutselig så at masse kongler og grener “rotet” til bakken, fulgte den voksne deres impulser og ble med for å undersøke hva som hadde skjedd. Den ansatte så sammen med barna og de deltok i en *sekundær intersubjektivitet* der de i fellesskap delte noe tredje. «Lekende samspill omkring noe felles tredje åpner for dialog omkring en felles sak, noe utenfor barnet og omsorgspersonen som kan utforskes og skapes i fellesskap» (Wolf, 2014, s. 37). Alme og Reime (2021) finner at forholdet mellom personale og barn er mer fleksibelt i naturbarnehagen *ved felles aktiviteter og prosjekt*, som ved fantasilek.

At den voksne og barnet samles om noe felles, kan tyde på et *barnesyn* der den voksne ser barnet som subjekt og som likeverdige human-beings og ikke human-becomings, altså mer som objekt og noe de skal bli. Barna blir hørt av de voksne uavhengig av individuelle behov og modenhet. «Måten voksne svarer på barns kommunikasjon på, hvordan de setter ord på deres handlinger og opplevelse, hva de reagerer på og ikke – i disse prosessene utøves definisjonsmakt» (Tholin, 2018, s.89). Eksempelet vår viser at i leken ble relasjonen mellom barnet og den voksne mer symmetrisk og likeverdig.

Barnesynet human-beings ser på barn som meningsskapende aktører som utvikler seg gjennom hverdagslivets praksiser, og skal forstås som aktive deltakere i barnehagen som gjensidig påvirker og påvirkes av andre mennesker og sine omgivelser (Wolf, 2014, s. 67). Eksempelet viser at barnas interesser og impulser ble utgangspunkt i videre utforskning sammen med den voksne. Dette kan tyde på at barna blir sett på som medskapere i sin egen barnehagehverdag og opplever *medvirkning*. Undersøkelsen til Alme og Reime (2021) sier at dersom personalet avstår fra å regulere leken, men følger barnas initiativ, og gir dermed barna autonomi i valg av aktiviteter og lekesteder, sikrer det barns medvirkning. *Barns medvirkning* innebærer at barna har rett til å uttrykke seg og å ha

innflytelse på sitt liv i barnehagen. «Medvirkning handler om at barn skal kunne formidle sine egne forståelser, meninger og erfaringer i barnehagen» (Jansen, 2019, s. 13).

Hvordan hadde dette samspillet sett ut dersom den voksne hadde hatt det barnesynet som var rådende tidligere, altså human-becomings, og ikke var lydhør for barnas impulser? Dersom den voksne ikke hadde tatt barnas initiativ og fulgt deres impulser ville muligens ikke lek- og læringssituasjonen ha utartet slik den gjorde. Barna hadde ikke fått medvirke, og hadde heller ikke opplevd *sekundær intersubjektivitet* sammen med den voksne. Dette kan tyde på at personalet ser på barna som likeverdige subjekter, og det viser at barna er aktive deltakere i sin utforskning. Personalet viser også god definisjonsmakt, der de ikke misbruker sin posisjon.

9.0 Avslutning

Hva opplever og erfarer barna i naturen sammen med personalet i barnehagen?

På bakgrunn av resultatene fra de empiriske funnene, fra både barnesamtalene og praksisfortellingene i Blåbærlyngen, Eventyrskogen og Maurtua barnehage, kan det se ut som at personalet tar barnas naturopplevelser og erfaringer på alvor. Mye tyder på at barna i informantbarnehagene opplever å bli sett, hørt, få delta i fellesskapet og medvirke i egen hverdag. Videre ser vi at de får muligheter til å utforske, utfolde seg og oppleve mestring, samt utvikle seg og lære i naturen. De empiriske funnene våre viser at barna opplever utfordringer som de kan lykkes med for å utvikle seg videre til det *potensielle utviklingssteget* og sikrer barna gode opplevelser og erfaringer i naturen.

Vår empiri viser deltakende voksne som har et *sosiokulturelt perspektiv*, er til stede og deltar, støtter barna i deres utforskning, lytter til deres uttrykk, leker og gir rom for barns medvirkning. De voksne er observante og velger gunstige *deltakerroller*. De tar hensyn til barnas verbale og non-verbale uttrykk, og deltar på ulike måter som gagnar barnets utforskning på en god måte, og som sikrer gode opplevelser og erfaringer i naturen. «Å anerkjenne barn som subjekter innebærer at voksne møter barn som individer med egne tanker, meninger og intensjoner. Da blir barn møtt som medmennesker, med egne subjektive opplevelser og følelser» (Wolf, 2014, s. 109). Dette kan tyde på et *barnesyn* der personalet ser barna som likeverdige subjekter, tilrettelegger for barna ut fra deres forutsetninger og fremmer barns mestring, i stedet for å se dem som becomings og mer som objekt. De voksne viser gode holdninger og verdier med deres handlinger mot barn, og de er bevisst på sin *maktposisjon*. De voksne er til stede, fungerer som *støttende stillas* rundt barnet når det er

nødvendig og sikrer at barnet holder seg innenfor *flytsonen* og opplever mestring i sin utforskning og lek i naturen.

Naturen byr på et mangfold av opplevelser, og kan ha en positiv effekt på barns utvikling. «Det argumenteres for at opplevelsen av stillhet og ro ute i naturen gir bedre mental helse, økt fysisk aktivitet gir bedre fysisk helse, og kjærlighet til natur gir økt miljøbevissthet» (Osnes et al., 2020, s. 202). Naturen som lek- og læringsarena kan ha fordeler nå, og i fremtiden. Empirien vår viser at personalet lar barna få være aktive deltakere i egen utforskning av naturen, og at de bygger videre på barnas impulser i lek og læring. Vi ser at de voksne og barna samles om noe felles, og at barna får medvirke som et likeverdig subjekt i naturen. Wolf & Svenning (2018) trekker frem Gramham & Fitzgerald (2010) når de skriver at det «at barn kan erfare at de har innflytelse, og utøver medvirkning, og at deres tilstedeværelse og deltakelse betyr noe, også for andre, anses som viktig både for deres livskvalitet her og nå og for utvikling av mestringsfølelse og selververd» (s. 33). Opplevelsen av mestring vil kunne føre til at barna får gode opplevelser i naturen, og styrke selvfølelsen. «Barn som undrer, stiller spørsmål, blir utfordret og opplever mestring, blir motivert til å lære mer» (Langholm et al., 2017, s. 57).

For at barna som går i barnehage skal få naturopplevelser av god kvalitet med deltakende voksne og gode mestringsmuligheter, er det avgjørende at personalet utøver sin profesjon i tråd med samfunnsmandatet de er tillagt. De voksne må være klar over sin maktposisjon, og ikke misbruke den ovenfor barna. «Det er forskjell på å ha *makt over* og å ha *makt til noe*» (Tholin, 2018, s.90). Innsikt i egen maktposisjon gir gode forutsetninger for å bruke makten en har til barns beste i arbeidet. «Barnehagelærere har makt og myndighet som de må være bevisste på og bruke til barnas beste» (Tholin, 2018, s.90). Med makt følger et stort ansvar.

Teorien og empirien vår styrker våre tanker og påstander rundt hvorfor det er avgjørende at personalet har kompetanse, er bevisste sine deltakerroller og er til stede under barns lek, utforskning og utfoldelse i naturen. Videre viser det også hvordan de voksne på best mulig måte kan fremme gode erfaringer, opplevelser og forutsetninger til mestring for barna. «Det er barnehagelærerens ansvar å legge til rette ut fra barns interesser, men også stimulere til undring og utforskning. Østrem (2005) sier at det å legge til rette for barns læring er å anerkjenne barna som subjekter» (Langholm et al., 2017, s. 23).

Vårt mål som fremtidige profesjonsutøvere er å gi barna gode forutsetninger til å bli glad i naturen, oppleve en følelse av tilhørighet og sikre mestring, ved å ha en praktisk klokskap når det gjelder å benytte ulike deltakerroller i barns lek og utforskning i naturen.

9.1 Implikasjoner og videre forskning

Som implikasjoner av personalets deltakelse opplevde barna å få delta, mestre utfordringer og få medvirke i sin hverdag i naturen. De kunne oppleve seg som betydningsfulle i fellesskapet og bli tatt på alvor som human-beings.

Fordelene med gode naturopplevelser må undersøkes ved å følge barn som har bruker naturen mye sammen med deltakende voksne fremover i tid i motsetning til barn som tilbringer mindre tid i naturen. For å kunne si noe om hvilke fordeler naturen har hatt for barns utvikling må man undersøke forskjellene over lenger tid.

10.0 Litteraturliste

- Alme, H. & Reime, M. A. (2021). Nature kindergartens: a space for children's participation. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 2021 (24), 113–131. <https://doi.org/10.1007/s42322-021-00081-y>.
- Barnehageloven (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lov om barnehager (barnehageloven) - Lovdata.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.) (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Bjerke, Tore. (1993). *Barn og natur. Teoretiske perspektiver og empiriske undersøkelser av barns og unges atferd opplevelse av og holdninger til naturmiljøet*. (Oppdragsmelding 224: 1 - 82). Norsk institutt for naturforskning. [224.pdf \(nina.no\)](#).
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Jansen, K. E. (2019). *Medvirkning i praksis: Deltakelse og danning i barnehagens hverdagspraksis*. Fagbokforlaget.
- Kibsgaard, S. & Sæther, M. (Red.) (2014). *Barnehagelærerstudentenes bacheloroppgave*. Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver i barnehagen*. Pedlex.
- Langholm, G. (Red.), Hilmo, I., Holter, K., Lea, A. & Synnes, K. (2017). *Forskerfrøboka* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Lundhaug, T. & Neegaard, H. R. (2013). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen: Om natur og friluftsliv*. Cappelen Damm Akademisk.
- Osnes, H., Skaug, H. N. & Kaarby, K. M. E (2020). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2021) *Den gode oppgaven; Håndbok i oppgaveskriving og universitet og høyskole* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Skalstad, I. (2021). *Naturen som arena for utforskning og læring av naturfaglege tema i barnehagen og*

i barneskulen (Doktorgradsavhandling), Universitetet i Sørøst-Noreg).

[2021_94_Skalstad_web.pdf \(usn.no\)](#).

Skram, D. (2016). *Barns utvikling, leik og læring, pedagogisk arbeid i barnehage og skule* (3. utg.). Det Norske Samlaget. Oslo.

Stai, S. (2020, 20.11). *Omsorg og makt*. Nasjonal Digital Læringsarena. [Omsorg og makt - Yrkesliv i barne- og ungdomsarbeiderfag - NDLA](#).

Tholin, K. R. (2018). *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

Wold, L. C., Broch, T.B., Vistad, O.I., Selvaag, S.K., Gundersen, V. & Øian, H. (2022). *Barn og unges organiserte friluftsliv. Hva fremmer gode opplevelser og varig deltagelse?* (NINA Rapport 2084, 2022). Norsk institutt for naturforskning. [NINA Rapport](#).

Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Wolf, K. D. & Svenning, S. B (2018). *Perspektiver på barns medvirkning i barnehagen*. Universitetsforlaget.